

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**Кафедра гігієни тварин і харчових продуктів
імені професора А.К. Скороходька**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету ветеринарної медицини
Микола ЦВІЛХОВСЬКИЙ
15» 06 2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри гігієни тварин
і харчових продуктів
імені професора А.К. Скороходька
Протокол № 13 від 30 травня 2024 р.
Завідувач кафедри
В'ячеслав СОЛОМОН

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Ветеринарна медицина»
Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГІГІЄНА ТВАРИН

Галузь знань 21 «Ветеринарія»
Спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина»
Освітня програма «Ветеринарна медицина»
Факультет ветеринарної медицини

Розробники: Микола Захаренко, професор, д.б.н.; Дмитро Засєкін,
професор, д.вет.н.; Василь Поляковський., доцент, к.вет.н.; Роман Димко
Р.О., доцент, к.вет.н.

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни «Гігієна тварин»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»
Освітня програма	Ветеринарна медицина
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	обов'язкова
Загальна кількість годин	<u>120</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>
Кількість змістових модулів	<u>4</u>
Форма контролю	залік, іспит
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання	
Рік підготовки	2024/2025
Семестр	IV-V
Лекційні заняття	30 год.
Практичні, семінарські заняття	
Лабораторні заняття	60 год.
Самостійна робота	30 год.
Індивідуальні завдання	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<u>3,5 год.</u>

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – забезпечення студентів знаннями з основ сучасної зоогігієнічної науки і практики для спроможності проведення в умовах господарства комплексу ветеринарно-санітарних заходів, спрямованих на збереження здоров'я, підвищення продуктивності тварин та якості і безпечності тваринницької продукції.

Завдання – вивчення теоретичних знань і практичних навичок для того, щоб професійно здійснювати:

- організацію санітарно – гігієнічних заходів, спрямованих на створення оптимального мікроклімату для тварин;
- контроль та організацію заходів щодо профілактики інфекційних, інвазійних та незаразних хвороб тварин;
- забезпечення тварин високоякісними кормовими ресурсами, дотримання правил і режимів годівлі і напування тварин з урахуванням видових, вікових і продуктивних особливостей;
- впровадження в практику тваринництва сучасних технологій утримання, експлуатації тварин, а також оздоровлення їх (моціон, загартування, інсоляція тощо);
- об'єктивне фахове оцінювання новітніх промислових технологій, зважуючи на позитивні і негативні наслідки їхнього застосування у тваринництві;

Першочерговим завданням сучасної гігієни є своєчасне виявлення шкідливих для здоров'я тварин факторів довкілля і розробка заходів профілактики, спрямованих на їх усунення. Важливо враховувати при впровадженні нових технологічних прийомів або нових технологій фізіологічні особливості організму тварин.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК): Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК): Здатність розробляти проекти нормативної документації з використанням чинної законодавчої бази та довідкових матеріалів.

Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

Програмні результати навчання (ПРН): Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.

Здійснювати моніторинг причин поширення хвороб різної етіології та біологічного забруднення довкілля відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

Організувати процес утилізації відходів та забезпечувати екологічну чистоту виробництва.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для повного терміну денної форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
л			п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
4 семестр														
Змістовий модуль 1. Гігієна повітряного середовища														
Тема 1. Фізичні властивості повітряного середовища.	1	4	2		2									
	2	4	-		2		2							
Тема 2. Температура повітря. Вологість повітря.	3	4	2		2									
	4	4	-		2		2							
Тема 3. Швидкість руху повітря. Атмосферний тиск.	5	4	2		2									
	6	4	-		2		2							
Тема 4. Сонячна радіація. Хімічний склад повітряного середовища.	7	4	2		2									
	8	4	-		2		2							
Разом за змістовим модулем 1		32	8		16		8							
Змістовий модуль 2. Гігієна тваринницьких приміщень														
Тема 5. Біологічні властивості повітряного середовища. Пил, його класифікація.	9	4	2		2									
	10	4	-		2		2							
Тема 6. Системи вентиляції тваринницьких приміщень. Тепловий баланс. Системи видалення гною з тваринницьких приміщень.	11	4	2		2									
	12	4	-		2		2							
Тема 7. Санітарно-гігієнічні вимоги до кормів, води та ґрунту.	13	4	2		2									
	14	4	-		2		2							
Тема 8. Санітарно-гігієнічне значення води для напування тварин. Стічні води, їх походження, характеристика.	15	4	1		2		1							
Разом за змістовим модулем 2		28	7		14		7							
Всього за 4 семестр		60	15		30		15							
5 семестр														
Змістовий модуль 3. Спеціальна гігієна тварин (частина 1)														
Тема 1. Гігієна утримання великої рогатої худоби.	1	4	2		2									
	2	4	-		2		2							

Тема 2. Гігієна утримання свиней.	3	4	2	2									
	4	4	-	2	2								
Тема 3. Гігієна утримання птиці.	5	4	2	2									
	6	4	-	2	2								
Тема 4. Гігієна утримання дрібної рогатої худоби.	7	4	2	2									
	8	4	-	2	2								
Разом за змістовим модулем 3	32		8	16	8								
Змістовий модуль 4. Спеціальна гігієна тварин (частина 2)													
Тема 5. Гігієна утримання коней.	9	4	2	2									
	10	4	-	2	2								
Тема 6. Гігієна утримання хутрових звірів і кролів.	11	4	2	2									
	12	4	-	2	2								
Тема 7. Гігієна утримання собак, котів та лабораторних тварин.	13	4	2	2									
	14	4	-	2	2								
Тема 8. Гігієна бджіл та рибництва.	15	4	1	2	1								
Разом за змістовим модулем 4	28		7	14	7								
Всього за 5 семестр	60		15	30	15								
Усього годин за курс	120		30	60	30								

3. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1		
1	Фізичні властивості повітряного середовища та методи їх дослідження. Визначення атмосферного тиску.	2
2	Фізичні властивості повітряного середовища та методи їх дослідження. Визначення температури.	2
3	Фізичні властивості повітряного середовища та методи їх дослідження. Визначення вологості	2
4	Гігієна тваринницьких приміщень. Сонячна радіація. Освітленість тваринницьких приміщень.	2
5	Фізичні властивості повітряного середовища та методи їх дослідження. Визначення охолоджуючої здатності та швидкості руху повітря.	2
6	Хімічні властивості повітряного середовища та методи їх дослідження. Визначення вуглекислого газу та аміаку.	2
7	Хімічні властивості повітряного середовища та методи їх дослідження. Визначення сірководню.	2
8	<i>Модульне тестування №1</i>	2
Модуль 2		
9	Біологічні властивості повітряного середовища. Визначення кількості пилу.	2
10	Біологічні властивості повітряного середовища. Визначення бактеріального забруднення повітря.	2

11	Гігієна приміщень. Проектування тваринницьких приміщень та читання проектної документації.	2
12	Гігієна тваринницьких приміщень. Системи вентиляції тваринницьких приміщень з природним збудженням повітря	2
13	Системи вентиляції тваринницьких приміщень з штучним збудженням повітря.	2
14	Розрахунок теплового балансу тваринницьких приміщень.	2
15	<i>Модульне тестування №2</i>	2
Модуль 3		
16	Гігієна кормів. Методи відбору кормів. Оцінка якості кормів. Визначення кислотності та натуре зерна.	2
17	Санітарно-гігієнічні вимоги до соковитих кормів. Визначення домішок та зараженості кормів комірними шкідниками.	2
18	Гігієна ґрунтів. Визначення механічного складу та фізичних властивостей ґрунту. Визначення водних властивостей ґрунту.	2
19	Санітарно-топографічна карта обстеження вододжерела. Методи відбору води для дослідження. Визначення фізичних властивостей води.	2
20	Визначення вмісту аміаку, нітритів і нітратів сульфатів, хлоридів, заліза у воді.	2
21	Визначення окиснюваності та розчиненого кисню у воді. Знезараження води. Визначення вмісту активного хлору у хлорному вапні, хлорпотреби води та залишкового активного хлору у хлорованій воді.	2
22	Методи очищення та знезараження води.	2
23	<i>Модульне тестування №3</i>	2
Модуль 4		
24	Гігієна праці і особиста гігієна працівників тваринництва і ветеринарної медицини. Гігієна догляду за тваринами різних видів та вікових груп.	2
25	Гігієна догляду, утримання і вирощування великої рогатої худоби.	2
26	Гігієна свиней, санітарний режим і профілактика захворювань.	2
27	Гігієна та ветеринарні вимоги у птахівництві.	2
28	Гігієна коней	2
29	Гігієна овець і кіз.	2
30	<i>Модульне тестування №4</i>	2
	Всього	60

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Кліматичні фактори та їх значення в гігієні сільськогосподарських тварин. Клімат та мікроклімат. Глобальні зміни клімату на Землі.	2
2	Визначення гігromетричних величин за психрометром Ассмана.	2
3	Визначення гігromетричних величин за психрометром Августа.	2
4	Визначення атмосферного тиску для різних регіонів України.	2
5	Санітарно-гігієнічне значення пилової і мікробної забрудненості атмосферного повітря сільськогосподарськими підприємствами.	2
6	Санітарно-гігієнічне значення викидів аміаку у атмосферного повітря сільськогосподарськими підприємствами.	2
7	Санітарно-гігієнічне значення викидів метану у атмосферного повітря сільськогосподарськими підприємствами.	2

8	Санітарна охорона ґрунтів від забруднень сільськогосподарськими підприємствами.	2
9	Санітарна охорона водних джерел від забруднень тваринницькими та сільськогосподарськими підприємствами.	2
10	Санітарно-гігієнічні вимоги до кормів, що використовуються у годівлі сільськогосподарських тварин.	2
11	Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщень для сільськогосподарських тварин.	2
12	Гігієна догляду за тваринами.	2
13	Санітарно-гігієнічні вимоги до утримання сільськогосподарських тварин у літній пасовищний період.	2
14	Санітарно-гігієнічні вимоги до ведення тваринництва в умовах екологічного забруднення території.	2
15	Санітарно-гігієнічна оцінка систем і способів утримання лабораторних тварин.	2
	Всього	30

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- розрахункові роботи;
- захист лабораторних робіт;
- модульні тести;
- залік;
- екзамен.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання.

- залік;
- екзамен.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1757>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти;
- програма навчальної (виробничої) практики навчальної дисципліни.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Гігієна тварин /М.В.Демчук, М.В.Чорний, М.П.Високос, М.О. Захаренко. К.: Еспада, 2005. 384 с.
2. Гігієна та особливості транспортування тварин і продукції тваринництва. / В.М. Поліщук, Д.А. Засекін, Т.О. Білько, В.М. Поляковський, В.В. Соломон. К.: Центр учбової літератури. 2020. 520 с.
3. Системи утримання тварин. Навчальний посібник / Захаренко М.О., Поляковський В.М., Шевченко Л.В., Михальська В.М., Малюга Л.В., Засекін Д.А., Соломон В.В. Київ. Видавництво «Центр учбової літератури». 2016. 424 с.
4. Спеціальна гігієна тварин. Навчальний посібник / Поляковський В.М., Чепіль Л.В. Київ. ТОВ «Центр поліграфії» КОМПРИНТ». 2017. 568 с.
5. Утримання і гігієна тварин. Утримання птиці. Частина І. Навчальний посібник / Сахацький М.І., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В. Київ. ФОП Ямчинський О., 2020. 330 с.
6. Утримання і гігієна тварин. Утримання птиці. Частина ІІ. Навчальний посібник / Сахацький М.І., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В. Київ. ФОП Ямчинський О., 2020. 392 с.
7. Гігієна тварин. Методичний посібник для студентів факультету ветеринарної медицини / Захаренко М.О., Засекін Д.А., Шевченко Л.В., Поляковський В.М., Михальська В.М., Соломон В.В., Димко Р.О. Київ. ФОП Ямчинський О., 2023. 240 с.
8. Засекін Д.А. Санітарні норми для тваринницьких та переробних підприємств України. Навчальний посібник. Д.А. Засекін, В.М. Поляковський, В.В. Соломон. К.: Центр учбової літератури. 2015. 400 с.
9. Утримання і гігієна тварин. Утримання овець і кіз. Навчальний

- посібник. Частина III/ Захаренко М.О., Ібатуллін І.І., Поляковський В.М., Михальська В.М., Кривенок М.Я., Чепіль Л.В. Київ. ФОП Ямчинський О.В., 2021. 457 с.
10. Утримання і гігієна тварин. Утримання свиней. Навчальний посібник. Частина IV. / Захаренко М.О., Поляковський В.М., Чепіль Л.В., Михальська В.М., Шевченко Л.В., Курбатова І.М. Київ. ФОП Ямчинський О.В., 2021. 457 с.
  11. Гігієна та санітарія переробних підприємств. Навчальний посібник. Д.А. Засекін, О.С. Яремчук, Н.І. Кос'янчук, М.Д. Кучерук, Н.М. Слободянюк. Вінниця. ВНАУ. 2018. 348 с.
  12. Ветеринарна гігієна та санітарія (запитання і відповіді). Д.А. Засекін, Н.І. Кос'янчук, В.В. Соломон, М.Д. Кучерук. К.: Видавництво ПП «Дірект Лайн». 2015.